

DEU SIBIL·LES EN UN MANUSCRIT DEL SEGLE XVIII

Joan REQUESENS I PIQUER

En el *Llibre Vermell* de Montserrat, joia manuscrita dels segles XIV i XV, hi ha una *Apologia* inconcusa on s'addueix el testimoni de les sibil·les.¹ Al mateix monestir es conserva un altre testimoni sibil·lí de segles més ençà.

A continuació dedicaré unes línies de senzilla recordació històrica d'aquestes dones de l'antiguitat i un apunt a la tradició dels seus vaticinis en el cristianisme antic, sense oblidar la seva presència en el món paralitúrgic medieval. Parlar d'elles des d'aquestes pàgines suposa recordar, indefugiblement, el «Cant de la Sibil·la» la nit de Nadal, des d'època prelul·liana fins avui, de la ciutat de l'Alguer a Mallorca, de Barcelona a València. Avui, però, la finalitat principal que em proposo és fer conèixer un text sobre elles en un manuscrit català del s. XVIII.

La figura del vident i del vaticinador, de la vident i de la vaticinadora, es perd en la prehistòria. Un dels testimonis més antics es pot situar al s. VIII a.C., el «llibre de Balaam fill de Beor, l'home que té visions del déu».² I vénen de més lluny i sense rastre unes dones amb aquest do, conegudes amb el nom genèric de sibil·les. No cal dir de bell antuvi que la precisió conceptual, la significació exacta d'aquest mot no la podem donar. Lactanci ho explica amb un recurs al dialecte eòlic de la llengua grega,³ però aquí ens quedarem amb l'explicació d'Isidor de Sevilla, el qual, tot i fer esment també de la variant dialectal grega, considera sinònims el nom de «sibil·la» i el de «profeta».⁴ La tradició ens diu que les sibil·les

1. Vegeu la descripció del foli 67 —*Apologia de religione christiana*—, d'aquest manuscrit a: BARAUT, Cebrià. «Els manuscrits de l'antiga biblioteca del monestir de Montserrat», *Analecta Montserratensia*, VIII (1954-55), pp. 345-346.

2. Veg. MOMIGLIANO, Arnaldo. «Dalla Sibilla pagana alla Sibilla cristiana: profezia come storia della religione», *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa*, Vol. XVII, 2 (1987), p. 423.

3. LACTANTIUS. *Divinarum Institutionum*, lib. I, VI, 7. Tinc present LACTANCE. *Institutions Divines*, Livre I, Introduction, texte critique, traduction et notes par Pierre Monat, Paris: Ed. du Cerf, 1986 (Sources Chrétiennes, 326), p. 77.

4. ISIDORI. *Etymologiarum*, VIII, 8. Cito de ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI. *Etymologiarum sive originum*, Libri XX, Recognovit brevisque adnotatione critica instruxit W. M. Lindsay, Tomus I, Oxonii: Typ. Clarendoniano, 1911.

existien ja abans de la Guerra de Troia, però el primer testimoni cal llegir-lo en un fragment d'Heràclit⁵ i no pot pas ésser anterior al s. VI a.C. Tant o més rellevant que l'esment d'una sibil·la, entre els fragments heraclitians hi ha aquesta sentència aportada per Diògenes Laerci quan parla de la doctrina del vell filòsof d'Efes: «l'al·lucinació [ófesis] és una malaltia sagrada i [...] la visió és enganyosa.»⁶ És a dir, des de l'antigor s'ha cregut en una doble interpretació davant dels mots i dels fets de vidents i profetes. De textos sibil·lins també n'aparegueren a Roma escrits en hexàmetres grecs, més tard vingueren els escrits en llatí i, en tercer lloc, hem de tenir present aquells que van ser escrits per mans jueves —uns dos segles abans de Crist— i els que ho foren per mans de cristians durant el primer segle de cristianisme. Amb paraules d'Arnaldo Momigliano i resumidament es pot assegurar que «gli oracoli sibillini giudaici e cristiani erano un tentativo di usare una forma letteraria pagana, l'oracolo sibillino, per qualcosa che i pagani non avevano, almeno in forma specifica: la visione apocalittica.»⁷

Sense entrar ara a discutir si els apologistes cristians dels primers segles i els sants pares d'Orient i d'Occident tenien consciència d'uns textos, o interpolacions, escrits *post eventum*, allò que ens cal recordar és que ells no oblidaren les sibil·les en les seves obres. Del Pastor d'Hermas i Climent Romà a Climent d'Alexandria i sant Agustí, les sibil·les foren presents en el cristianisme dels primers segles. El professor H. W. Parke té en compte les següents paraules del bisbe d'Hipona en la seva *De Civitate Dei*: «Haec autem Sibylla siue Erythraea siue, ut quidam magis credunt, Cumaea ita nihil habet in tota carmine suo, cuius exigua ista particula est [el fragment que reproduïx de vint-i-set dístics traduïts al llatí], quod ad deorum falsorum siue factorum cultum pertineat, quin immo ita etiam contra eos et contra cultores eorum loquitur, ut in eorum numero deputanda uideatur, qui pertinent ad ciuitatem Dei. — Aquesta Sibil·la Eritrea o, com molts creuen, Cumana, no té res en tot el seu cant, del qual aquest n'és una petita part, que sigui pertinent als déus falsos o als actes culturals, ans al contrari, parla contra ells i els seus adoradors, puix que en la seva quantitat es pot veure que es refereixen a la ciutat de Déu.»⁸ Parke escriu: «this final verdict of St Augustine in the Sibyl's favour must have gone far to guarantee her credentials in the West. The tradition there stems from him and from Lactantius and depended on Latin verse translations and prose paraphrases. Also the West could spin its own legends about the Sibyls throughout the Middle Ages. But the li-

5. El fragment 22 B 92 prové exactament del llibre *Pythonisa* de Plutarc; pot llegir-se a H. DIELS - W. KRANZ. *Die Fragmente der Vorsokratiker*. Zürich: Weidmann, 1989, vol. I, p. 172.

6. DIÓGENES LAERCI. *Vides dels Filòsofs*, Traducció i edició a cura d'Antoni Piqué Angordans. Barcelona: Laia, 1988 (Textos Filosòfics, 50), vol. II, p. 148.

7. A. MOMIGLIANO. *Op. cit.*, p. 413.

8. AUGUSTINUS, Aureli. *De Civitate Dei*, lib. XVIII, 23 in CC SL, XLVIII, Turnhol: Brepols, 1955, p. 614.

terary tradition of the Sibyls was only part of the medieval heritage.»⁹ Cert, i vingueren les sibil·les de Giovanni di Stefano al terra de la catedral de Siena i els frescos de Miquel Àngel al sostre de la Capella Sixtina i formaren part de la tradició profètica del Renaixement. En terres dels Països Catalans el ja citat «Cant de la Sibil·la».¹⁰

Parke ha esmentat l'escriptor Lactanci —que també el recorda Agustí—, i darrere de tots dos hem de pensar en l'historiador llatí Varró. Lactanci ha estat des del s. iv, amb les seves obres *Divinarum Institutionum* i l'*Epitome Divinarum Institutionum* una de les fonts principals de la tradició quan ha parlat de les sibil·les. De Marc Terenci Varró ens ha arribat el coneixement de les deu principals, a través de Cecili Firmià Lactanci. Després els comentaristes les han anat repetint amb variacions diverses, amb dades tretes d'altres autors o amb algun altre nom afegit. Fent un salt en la història, un dels llibres més complets i seriosament escrits que cal comptar de l'època moderna és l'obra de Server Gal·lès, la qual fou reconeguda ràpidament com a bàsica. Així ho escrivia en 1729 el benedictí Remy Ceillier en la seva *Histoire Generale des Auteurs Sacrés et ecclesiastiques*.¹¹ En efecte, és un extens i dens tractat: *Dissertationes de Sibyllis, earumque oraculis cum figuris aeneis*, impresa a Amsterdam l'any 1688.¹² A aquesta obra cal afegir-ne una altra, molt més senzilla, escrita pel prevere llicenciat Baltasar Porreño, *Oraculos de las doce Sibillas. Profetisas de Christo nuestro Señor entre los gentiles*, editada a Cuenca l'any 1621.¹³

He recordat aquestes tres obres de la primera i segona meitat del xvii i primera del xviii per si fossin darrere del manuscrit que edito. Cal plantejar-ho com una possible hipòtesi.

El text forma part del ms. 18 de la Biblioteca del Monestir de Montserrat. En altre temps fou propietat, no sabem si adquirida o bé per confecció pròpia, del Monestir de Sant Jeroni de la Murtra. La primera descripció la féu dom Anselm M. Albareda i el qualificà de «Recull de vers i prosa (Text català, castellà i llatí, 1746)».¹⁴ La segona, dom Alexandre

9. H. W. PARKE. *Sibyls and sybilline prophecy in classical antiquity*. Edited by B. C. McGing. London and New York; Roudledge, 1988, p. 170.

10. Tot i que n'hi manca alguna, és ben extensa la llista de pàgines on es parla de sibil·les en terres catalanes a l'índex onomàstic de l'obra de Richard B. DONOVAN. *The Liturgical Drama in Medieval Spain*. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1958. Complementa aquest llibre l'article, amb la seva extensa bibliografia: MASSOT I MUNTANER, Josep. «Notes sobre la supervivència del teatre català antic», *Estudis Romànics*, vol XI (1962), pp. 49-101.

11. CEILLIER, Remy. *Histoire Generale des Auteurs Sacrés et ecclesiastiques*. Tom. I. París: Borois, 1729.

12. GALLAEI, Servatii. *Dissertationes de Sibyllis, earumque oraculis cum figuris aeneis*. Amselodami: Henricum et viduam Boom, 1688.

13. PORREÑO, Balthasar. *Oraculos de las doce Sibillas. Profetisas de Christo Nuestro Señor entre los gentiles*. Cuenca: Domingo de la Yglesia, 1621. És un llibre no paginat, sinó foliat.

14. ALBAREDA, Anselm M^o. «Manuscrits de la biblioteca de Montserrat», *Analecta Sacra Montserratensia*, I (1917), pp. 30-41.

Olivar.¹⁵ Per part meva repeteixo les dades mínimes que ofereixen aquests dos autors, n'aporto alguna altra i passo tot seguit a les pàgines que ens interessen.

És un manuscrit amb cobertes de pergami. Al lloc es llegeix «Diversa[rum] Rerum». A la coberta de davant, a la part més alta central, hi ha enganxada una petita etiqueta de paper blanc amb el número 12 i a sota, escrit amb llapis, «1746. St. Jeroni de la Murtra / v. pag. 65». Aquesta última dada es refereix al text de la pàg. 65 on es llegeix el nom de la Mare de Déu de Montserrat. La lletra, de mans diverses, és del segle XVIII. No és un manuscrit foliat, sinó paginat amb la mateixa tinta original. En total —numerades i sense numerar—, té 456 pàgines de paper de 205 × 145 mm. La caixa de les pàgines que edito té 185 mm, més uns altres 10 per a l'espai del número de pàgina, d'alçada; i 115 mm d'amplada. Dom Albareda compta els textos de la miscel·lània i en dona 177. Dom Olivar remet a Albareda —i a Anscari M. Mundó en un estudi sobre la presència de composicions poètiques carmelitanes en el manuscrit. Aquell afirma que el canonge Jaume Collell n'edità algun fragment a «La Veu del Montserrat», mentre que aquest parla de «La Veu de Catalunya», un error petit.¹⁶

Les pàgines que edito, doncs, són la tercera part inferior de la 275, la 276 i la 277 senceres i les dues terceres parts superiors de la 278.

El text porta per títol:

Noticia de las diez / Sybillas mas nom / bradas.

Hi ha dues qüestions inicials a l'hora de pensar en un model o font del text: l'ordre en què són presentades i els fragments dels seus poemes seleccionats.

La llista que dona Lactanci és aquesta: Pèrsica, Líbica, Dèlfica, Cumea, Eritrea, Sàmica, Cumana, Helespòntica, Frígia i Tiburtina.¹⁷

Gal·lès i Cellier segueixen l'ordre de Lactanci.

15. OLIVAR, Alexandre. *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*. Montserrat, 1977, p. 6.

16. Sense haver fet una recerca sistemàtica, he localitzat la que sembla ser la primera —i potser única— referència en el setmanari dirigit pel canonge Jaume Collell: «Relació verdadera de la gran solemnitat ab que se cantan las Matinas de Nadal en lo nostra Monestir del Escorial», acompanyat de la nota següent: «Aquesta relació de las matinas de Nadal, tal com antigament se celebravan en lo Real Monastir del Escorial en los temps de son esplendor, lo copiam d'un llibre manuscrit, que es una collecció de curiositats feta per un monjo gerónim del convent de la Murtra» (*La Veu del Montserrat*, any II, núm. 46 (27 desembre 1879), p. 183). El fragment correspon al text 70 —pp. 166-168— de l'elenc de dom Albareda. El veié Collell a Montserrat? En còpia el text abans d'entrar a la seva biblioteca?

17. «Prima fuisse de Persis [...]; secundam Libyssam, cuius meminerit Euripides in *La-miae* prologo; tertiam Delphicam [...]; quartam Cimmericam [...]; quintam Erythraeam [...]; sextam Samiam, de qua scribit Eratosthenes in antiquis annalibus Samiorum; septimam Cumanam, nomen Amaltheam [...]; octauam Hellespontiam in agro Troiano natam [...]; nonam Phrygiam [...]; decimam Tiburtem [...].» (LACTANTI, *Div. Inst.*, lib. I, VI, 8-12, de LACTANCE. *Institutions divines*, Livre I, op. cit., pp. 76-80).

La llista de Baltasar Porreño, a més a més de tenir-ne dotze, això és, de no atènyer-se a les deu tradicionals, és la següent: Pèrsica, Líbica, Dèlfica, Cumana, Europea, Cumea, Tiburtina, Frígia, Egípcia, Sàmica, Helespòntica i Eritrea.

Quines altres obres anteriors al manuscrit podien oferir un llistat diferent? I d'on provenen algunes de les dades que no són tampoc en aquests llibres? Aquestes són unes possibles preguntes i n'hi ha moltes altres encara. De moment la comparació entre el nostre text i el llibre de Porreño, malgrat que no segueixi el seu ordre, pot ser una mica il·luminador.

Considerem primer la presentació de cada una de les sibil·les seguint l'ordre del manuscrit, lletra A, i Porreño, lletra B.

- A: La primera, Cumea, porta aquest nom per la ciutat Cumea de la Campània, a Itàlia, que la veié néixer.
- B: «Cumea fue de Cimerio, villa de Campania en Italia» (f. 36v).
- A: La segona, Cumana, per altre nom Amaltea, visqué en la ciutat Cumana o Cunia —probablement un error, Cumia— a la província d'Icònia.
- B: «fue de Cumas, ciudad en la Asia menor [...] llamose tambien esta sibilla Amalthea» (f. 24v i 25r)
- A: La tercera, Pèrsica, natural de Pèrsica.
- B: «fue natural de Persia, región del Asia Oriental, llamada Persia de Perse, o Perseo Rey» (f. 8v).
- A: La quarta, Helespòntica, nasqué i visqué en el camp de Troia.
- B: «nació en el campo de Troia» (f. 62v).
- A: La cinquena, Líbica, la cità Eurípides en el pròleg de la seva obra *Làmia*.
- B: «Bien se que Euripides haze mencion desta Sibilla en el prologo de Lamia» (f. 13v - 14r).
- A: La sisena, Sàmica, és citada en els Annals Sàmics.
- B: «Erasthones [Eratòstenes] dize, que [la] halló en los Annales de los Samios» (f. 57v).
- A: La setena, Dèlfica, nasqué a l'illa de Delfos, visqué abans de la caiguda de Troia i Homer en reproduïx versos.
- B: «tuvo este nombre porque nació en Delphos [...] por aver florecido antes de la destruycion de Troya. Homero puso en su Eliada muchos de sus versos» (f. 19r).
- A: De la vuitena, Frígia, no en diu res.
- B: «escribió sus profezias en Anzira Ciudad de la Asia menor, entre Paphlagonia y Galacia [...] Celio Rodigino, en el libro catorze, en

el capitulo primero escribe el origen desta Sibilla, diziendo que Dardano hijo de Iupiter, partiendo de Samo tomó por muger a Neso, hija del Rey de los Teucros, de la qual nació una hija profetisa, que se llamó Phrigia [...]» (f. 47r).

Potser cal pensar que el nostre autor, davant del pare de Frígia, un fill del pare dels déus pagans, Júpiter, considerà que no era pas seriós o creïble d'explicar-ho i, si generalment retalla al mínim les informacions en les altres sibil·les, en aquesta les suprimeix del tot.

- A: La novena, Tiburtina, nasqué a Tibura, ciutat d'Itàlia, i fou venerada pels tiburtins com a Deessa vora el riu Anio o Aniene [tributari del Tevere —Tíber—, baixa dels monts Simbruini a la regió del Laci], on s'hi trobà una imatge seva amb un llibre a la mà.
- B: «fue de Tibur, ciudad de Italia [...] Los Tibur un tiempo la adoraron por Diosa, como consta de una Imagen suya que se halló en la corriente del rio Eniens, la qual tenia un libro de sus oraciones en sus manos» (f. 42r).
- A: La desena, Eritrea, és citada pel papa sant Climent en la seva carta als Corintis i fou filla, segons diversos autors, de la ciutat d'Icònia; estigué a l'Arca de Noè i, segons el bisbe «de Gadix, Orozco» fou l'esposa de Jafet, fill de Noè, i pare del primer rei d'Espanya, Túbal.
- B: No diu res de semblant.

Entorn d'aquesta última sibil·la, qui en reporta la notícia de l'Arca i de la família de Noè és Gal·lès en el seu llibre, però res no diu de Gadix ni d'Orozco.¹⁸

En segon lloc, la comparació dels dístics llatins —sense considerar, però, les variants ortogràfiques com poden ser *quae* / *que* (o l'abreviació *q* amb una titlla en Porreño), les reduccions de *ae* i *oe* a *e*, de dobles «l» o dobles «t», etc.— pot resumir-se així:

De la primera, Cumea, on el ms. diu *ab*, Porreño escriu *ex* i hi copia més versos.

De la segona, Cumana, al ms. no hi ha el primer díptic de Porreño, és idèntic el segon i en els dos següents hi ha aquestes variacions:

- A: «corpore vestitus, vocales autem fert, non vocales, que duas &»
- B: «corpore vestitis vocales quatuor autem / fert, non vocales quae; duas, binum geniorum.»

18. «... et cum Noacho in Arca Diluvii tempore fuisse: immo ipsam maritum, Noae filium, Japhetum, habuisse...» d'acord amb l'afirmació d'Erasm Schimidijs, però ell ho nega (GALLAEI, S. *Op. cit.*, p. 114)

De la tercera, Pèrsica, el fragment del manuscrit és exactament el que Porreño té escrit al final del f. 9r, però que continua en el *verso*; sembla com si no s'hagués girat el foli o bé ja era suficient amb el signe &.

De la quarta, Helespòntica, el manuscrit porta les mateixes paraules que Porreño amb aquestes soles diferències:

A: «legem Dei implebit»

B: «Dei legem complebit»

De la cinquena, Líbica, el fragment és el mateix, tot i que més curt en el manuscrit.

De la sisena, Sàmica, també hi ha exactitud entre els dos textos, llevat, si filem ben prim, d'un «incenso» en el manuscrit enfront d'«inscens» en Porreño.

De la setena, Dèlfica, no hi ha altra diferència que una evident errada tipogràfica en Porreño: «sulestis» per «scelestis».

De la vuitena, Frígia, tots dos textos són idèntics.

De la novena, Tiburtina, hi ha el mateix text amb aquesta sola diferència:

A: «repetiveris, at[que] moflerit»

B: «repetiverit, atquae monstrarit»

on l'errada cal veure-la en el manuscrit

En la desena, Eritrea, no hi ha tants díctics com Porreño i, a més, hi ha aquesta diferència:

A: «descendet Olimpo»

B: «descendet ab axe»

Abans de fixar-me en la comparació m'aturaré en un detall que pot ser pertinent. Porreño, en el moment de presentar la sibil·la Europea escriu: «no hallamos mencion desta Sibilla porque Marco Varron, ni Lac-tancio Firmiano, ni Arnobio, ni otros Autores de su tiempo tratan de ella, ni de la Egypcia» (f. 30v).¹⁹ Això em fa pensar que si el nostre escriptor tenia al davant aquest llibre i coneixia amb tota probabilitat la tradició general del número deu, va atènyer-s'hi i no seguí el prevere castellà.

La comparació d'aquests dos aspectes em fa pensar que el resum del manuscrit pot haver estat tret d'aquest llibre. Les dades de les sibil·les són seleccionades i totes, menys la d'una, hi són. D'on prové la referència al rei Túbal al costat d'una sibil·la? Pel que fa als díctics llatins, la comparació aporta ben poques diferències si pensem que també en això

19. La referència al tercer autor correspon a l'escriptor nord-africà Arnobi que va escriure *Aduersus nationes* a començaments del s. iv.

el manuscrit és un resum. I si es pogués pensar en els altres dos llibres que he esmentat, hauríem de tenir present primer de tot que el de Cellier no passa de ser una llista amb poques dades i el de Gal·lès és un gros volum on no solament aplega dades de tota mena, sinó que també interpreta i judica històricament i teològica la tradició sibil·lina. Per contra, Porreño afirma en el seu pròleg: «y aunque algunos santos dicen que por las Sibillas habló el Demonio, como se colige de san Ambrosio y de san Agustín en diferentes partes, y de la Glosa: respondo que es verdad que los Demonios hablaban muchas vezes por las Sibillas, y por otros profetas suyos, pero en lo que toca a los Misterios de nuestra Redempcion hablaban por revelacion divina, aprovechandose Dios de los malos para bien de los buenos, como escribe Santo Tomás en la Secunda Secundae.»²⁰ És a dir, les sibil·les aporten mots a l'apologètica cristiana i el Doctor Angèlic així ho confirma. I potser en el s. XVIII encara es transmetia planerament el judici de Lactanci, que d'alguna manera és el que reproduceix Porreño tot i que en canvia els termes: on ell parla de dimoni, Lactanci parla dels qui consideraven que es tractava de díctics sibil·lins inventats pels mateixos cristians.²¹ Per tant, el bon monjo de Sant Jeroni de la Murtra, o qui fos, en tindria prou per continuar acceptant la tradició sense gaire o cap necessitat d'indagació històricocrítica.

No cal, tanmateix, deixar de banda la possibilitat d'altres fonts, puix que un llibre editat a la península no tenia més possibilitats de ser conegut que un altre imprès enllà dels Pirineus. Si comparem, però, els díctics del manuscrit amb els de l'obra de Gal·lès, les diferències es multipliquen en les sibil·les Pèrsica, Eritrea, Cumana i Tiburtina.

Per què el nostre manuscrit té un ordre dissemblant al tradicional i al de la seva possible font? La resposta no és pas coneguda i per això mateix cal relativitzar més aquest concepte de «font» aplicat al llibret de 1621. Sigui com sigui, tenim el record de les deu sibil·les tradicionals en un manuscrit de mitjan s. XVIII enmig d'una variadíssima miscel·lània. Però no per això deixa de ser un testimoni menys valuós de la tradició cristiana acollidora de vaticinis sibil·lins, deixant al marge, repetim-ho, el fet que hi hagi interpolacions en els díctics antics o be díctics nous de cap a cap de l'inici de l'era cristiana.

20. PORREÑO, B. *Op. cit.*, f. 3v. La referència a Tomàs d'Aquino és doble: *S. Th.* II-II q. 2 art. 7 ad 3, on es llegeix «Sybilla etiam praenuntiavit quaedam de Christo, ut Augustinus dixit» (referint-se al seu tractat *Contra Faust*) i només amb la nominació genèrica «sybillae». La segona referència tomista que dóna és «qu. 72 art. 6 ad 1» i val a dir que no es troba enlloc, ni com a qüestió de la *Summa*, ni en les altres qüestions ni *quodlibets*.

21. «His testimoniis quidam reuicti eo confugere ut aiant non esse illa carmina Sibyllina, sed a nostris ficta atque composita. [...] Verum non dubio quin illa carmina prioribus temporibus pro deliramentis habita sint, cum ea nemo intelligeret. [...] Iacuerunt igitur multis saeculis; postea uero animaduersa sunt quam natiuitas Christi et passio pefecit arcana, sicut etiam uoces prophetarum» (LACTANTIUS. *Div. Inst.*, lib. IV, XV, 26-30, de LACTANCE. *Institutions divines*, Livre IV, Introduction, texte critique, traduction et notes par Pierre Monat, Paris, Ed. du Cerf, 1992 (Sources Chrétiennes, 377), pp. 140-142).

BIBLIOTECA DEL MONESTIR DE MONTSERRAT, Ms. 18

p. 275:

Noticia de las diez / Sybillas mas nom / bradas

La primera se nombró Cumea, por la Ciudad / Cumea, que está en Campa-
nia de Italia, donde / dava los oraculos: Esta profetizó la venida, y ha- / zañas del
Messias, diciendo: *Cum Deus ab alto /*

p. 276:

Regem demittet Olimpo &c. /

La segunda se llamó Cumana, y por otro nombre / Amalthea, vivia en la Ciu-
dad Cumana, o Cunia (*sic*), en / la Provincia de Iconia. Anunció el nombre de IE-
/ SVS, diciendo: *In terris similis natus patris om- / nipotentis, corpore vestitus, vo-
cales autem fert, non / vocales, que duas &c. IESUS. /*

La tercera se llamó Percica, natural de Percia; / escribió de la predicacion, y
Baptismo de Sⁿ. Iuan, / diciendo: *tunc quoque vox quedam veniet per de- / sertum
locorum &. (sic) Nuncia mortales, miserosque clamet / ad omnes &c. /*

La quarta Helespontica se llamó, nacio, y vivio en el / campo troyano: Dicho
de Christo: *Ille legem Dei im- / plebit, non violabit: Per similem formam referens, et
/ cuncta docebit. /*

La Quinta se intitula Libica, de quien hizo men- / cion Euripides en el Prolo-
go Lamia; La qual dixo de / Christo: *Ille quidem morbis pressos sanabit, et omnes
le- / sos quotquot ei fident; cecique videbunt: incedent clau- / di: surdis audire lice-
bit. /*

La Sexta se llamó Samia, de quien se haze men- / cion en los Anales Samios:
Anunció la entrada de / Christo en Gerusalem, y dixo: *Salve casta Sion per / mul-
taque passa puella; ipse tibi incenso Rex, en (sic) tuus / intrat [reclam] /*

p. 277:

*intrat asselo: erga omnes mitis, juga que tibi, quo juga demat: / int [taca] le-
randa tibi, que fers cerbice subacta. /*

La Septima Sibilla fue Delphica, natural de la Is- / la Delphos, vivio antes de
la ruina de troya (*sic*). Homero / trae muchos versos suyos: Pressagió la Passion
de Chris / to diciendo: *Impinget illi calaphos, et sputa scelestis. / Israel labijs, ne-
que non, et felis amari. Apponet es- / cam, potumque immitis aceti. /*

La Octava se llamó Phrigia; Profetizó la muerte / de Christo, diciendo: *scin-
detur templi velum, medi- / umque diei: Nox tenebrosa, tribus premet admirabi- /
lis horis, et tridui somno paraget (sic) mortalia fata. /*

La Nona fue la Sybilla Tyburtina, natural de / tybura (*sic*), Ciudad de Italia,
la qual fue venerada de / los tyburtinos como Diosa de la ribera del rio Anie- /
no, donde se halló su simulacro, con un libro en la ma- / no, la qual anunció la
Res [...] * reccion de Christo, dizi- / endo: *Sed postquam triduo lucem repetiveris,
at [...] * / moflerit summum mortalibus, atque docendo cuncta / ilustrarit (sic): Ce-
lestia tecta subivit, Nubibus invectus. /*

La Decima Sybilla tuvo por nombre Eritrea, de / quien haze mencion Sⁿ Cle-
mente Papa primero de / este nombre en la Epistola ad Corinthios. Fue natu- /
ral como afirman muchos Autores de la Ciudad de / Ico- /

* Aquests espais buits hi són pels forats de l'oxidació de la tinta.

p. 278:

nia. Esta Sybilla estuvo en el Arca del Diluvio, y / habló de ella en sus versos; Dize el Obisco (*sic*) de Gadix / Orozco, que fue mujer [...] e Iaphet, hijo de Noe, y Pa- / dre de nuestro primer Rey de España tubal (*sic*); la / qual anunció la venida del Hijo de Dios à Iuizio, y / con las letras iniciales de sus versos, profetizó estas / palabras *IESUS Christus Dei Filius Salvator*. / Dixo tambien: *Iudici in signum tellus sudore mades- / cet. Et Rex eternus summo descendet Olimpo; sci- / licit, ut carnem, mundumque, ut judicet omnem, &c.*

De otras Sybilla hazen mencion algunos Autores, / como de las Sybillas, Sardica, Rodia, y Sicala, p [...] - / ro no tienen la autoridad, que las primeras.

* Aquests espais buits hi són pels forats de l'oxidació de la tinta.